

รูปแบบการเสริมสร้างศรัทธาของอุบาสกอุบาสิกาอำเภอเมืองฯ
จังหวัดนนทบุรี ตามหลักพุทธศาสนา

The model for enhancing the faith of Upāsaka Upāsikā in Muang
District Nonthaburi Province according to Buddhism

พระประสาน ขยาภิรโต (อร่ามวานิชย์)¹, พระมหาบุญไทย ปุญญมโน, ดร.²,
พระครูวินัยธรเจริญ ทนตจิตโต, ดร.³

Phra Prasan Jayabhirato (Aramvanich)¹, Dr.Phramaha Boonthai Puññamano²,
Dr.Phrakruvinaitoonjarean Thantajitto³

^{1,2}บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

³คณะศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

^{1,2}Graduate School, Mahamakut Buddhist University

³Faculty of Religion and Philosophy, Mahamakut Buddhist University

Corresponding Author's E-mail : Danghu@hotmail.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับศรัทธาทั่วไป 2) เพื่อศึกษาศรัทธาตามหลักพุทธศาสนา 3) เพื่อบูรณาการเสริมสร้างศรัทธาของอุบาสกอุบาสิกาอำเภอเมืองฯ จังหวัดนนทบุรีตามหลักพุทธศาสนา และ 4) เพื่อนำเสนอรูปแบบการเสริมสร้างศรัทธาของอุบาสกอุบาสิกาอำเภอเมืองฯ จังหวัดนนทบุรี ตามหลักพุทธศาสนา งานวิจัยนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพมีการสัมภาษณ์เชิงลึก ได้มีการศึกษาข้อมูลจากพระไตรปิฎก อรรถกถา ตำราและเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผลการวิจัยพบว่า

1. อุบาสก อุบาสิกาอำเภอเมืองฯ จังหวัดนนทบุรี ยังมีศรัทธาความเชื่อดั้งเดิมอยู่ เช่น ความเชื่อในสิ่งศักดิ์สิทธิ์และเทพเจ้าต่างๆ โดยเชื่อว่าการเชื่อดังกล่าวนี้สามารถช่วยให้ชีวิตความเป็นอยู่ของตนดีขึ้น เจริญขึ้นพ้นจากความยากลำบาก ได้สิ่งตามที่ตนปรารถนา

2. อุบาสก อุบาสิกาอำเภอเมืองฯ จังหวัดนนทบุรี ยังมีความเชื่อศรัทธาในคำสอนของพระศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้า โดยเฉพาะความเชื่อเรื่องกรรม ศรัทธาความเชื่อดังกล่าวนี้ไม่ได้เกิดจากความเข้าใจที่แท้จริงในหลักคำสอนของพระพุทธศาสนา

3. รูปแบบการเสริมสร้างศรัทธาของอุบาสก อุบาสิกาอำเภอเมืองฯ จังหวัดนนทบุรี ตามหลักพุทธศาสนานั้น เป็นการเสริมสร้างศรัทธาที่ประกอบด้วยปัญญา เป็นสัมมาทิฐิที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานการมีสติสัมปชัญญะเป็นเครื่องนำ มีสมาธิที่เกิดขึ้นเฉพาะหน้า ที่จะน้อมนำเข้ามาจากภายนอก (ปรโตโฆสะ) ด้วยจิตอันแนบคาย (โยนิโสมนสิการ) เป็นการยกจิตสู่สัมมาทิฐิคือความเห็นชอบ ตัวปัญญาย่อมเกิดขึ้น

คำสำคัญ : 1.ศรัทธา 2.อุบาสก อุบาสิกา อำเภอเมืองฯ จังหวัดนนทบุรี 3.หลักพุทธศาสนา

ABSTRACT

The objectives of this research were : 1) To study the concepts and theories about general faith 2) To study faith in accordance with Buddhism 3) To integrate and strengthen the faith of Upasaka Upasika in Muang District Nonthaburi Province according to Buddhism and 4) to present a model for enhancing the faith of Upasaka Upasika in Muang District Nonthaburi Province according to Buddhism. This research was a qualitative study with in-depth interviews. The data from the Tripitaka, Commentaries, textbooks and related research documents have been studied. The results of study were shown as follows

1. Upasaka, Upasika, Muang District Nonthaburi Province still have faith in the original beliefs such as belief in sacred things and gods. This believing that can help one's life to be better, prosperous, get out of hardships and get what they want.

2. Upasaka, Upasika, Muang District Nonthaburi Province is also faith in the teachings of the Lord Buddha. Especially the belief in karma. This belief does not arise from a true understanding of the teachings of Buddhism.

3. The pattern of strengthening the faith of the Upasaka, Upasika Muang District Nonthaburi Province according to Buddhism. It is the strengthening of faith that consists of wisdom. It is the right view that is based on having awareness as a guide. This concentration occurs only in front. It brings from the outside (paratoghosa) with a keen mind (Yonisomanasikara). It is an uplifting of the mind to right view. The wisdom will arise.

Keywords : 1.Faith 2. Upasaka, Upasika, Muang District Nonthaburi Province

3. Buddhism

1. บทนำ

ศรัทธาความเชื่อเป็นธรรมชาติที่ปรากฏและเกิดขึ้นกับมนุษย์ในแทบจะทุกสังคมในโลก ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันถือว่าเป็นวัฒนธรรมของมนุษย์อย่างหนึ่ง โดยศรัทธาความเชื่อมีผลกระทบและเกี่ยวข้องกับวิถีการดำเนินชีวิตของมนุษย์ในหลายๆ ด้าน เช่น ด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และสิ่งแวดล้อม ศรัทธาความเชื่อของแต่ละคน แต่ละสังคมก็มีความแตกต่างกัน ศรัทธาความเชื่อในสังคมหนึ่งอาจไม่เป็นที่ยอมรับในอีกสังคมหนึ่งก็ได้ ทั้งนี้มีปัจจัยหลายอย่างขึ้นอยู่กับประเพณีวัฒนธรรม ศาสนา สภาพสิ่งแวดล้อม การศึกษา และประสบการณ์ เป็นต้น การดำรงชีวิตของมนุษย์ในสมัยโบราณที่มีความเจริญทางด้านวิชาการน้อย วิวัฒนาการศรัทธาความเชื่อของมนุษย์แรกเริ่มมาจากธรรมชาติที่มีปรากฏการณ์ต่างๆ ซึ่งล้วนเป็นสิ่งที่มือทิพต่อชีวิต

หรือความเป็นอยู่ของมนุษย์ เช่น ฟ้าร้อง ฟ้าผ่า น้ำท่วม ลมพายุ แผ่นดินไหว ภูเขาไฟระเบิด เป็นต้น ความกลัวในภัยที่เกิดจากธรรมชาติเป็นการยากที่มนุษย์จะป้องกันหรือแก้ไขได้ด้วยตัวเอง บางอย่างเป็นเหตุการณ์ที่อำนาจประโยชน์ แต่บางเหตุ การณ์ก็เป็นอันตรายต่อชีวิตและความเป็นอยู่ของมนุษย์ มนุษย์ไม่สามารถหาคำตอบได้ ทำให้มนุษย์เชื่อว่าต้องมีพลังอำนาจพิเศษที่อยู่เหนือธรรมชาติดลบันดาลให้เกิดสิ่งเหล่านั้นเช่น เกิดจากเทวดา พระเจ้า หรือภูตผีปีศาจ มนุษย์จึงพยายามที่จะคิดหาวิธีการที่จะก่อให้เกิดผลใน ทางที่ดี และเกิดความทุกข์ให้กับตนเอง มนุษย์จึงอ่อนนอบบวงสรวงเพื่อให้อำนาจเหนือธรรมชาตินั้นพึงพอใจและดลบันดาลให้ตนเองปลอดภัยมีความสุข จึงทำให้เกิดเป็นแนวทางการปฏิบัติที่เป็นพิธีกรรมขึ้น เมื่อมนุษย์มีอารยธรรมมีความเจริญเกิดขึ้น ศาสนาเข้ามามีบทบาทในการดำเนินชีวิตมากขึ้น ประเพณีวัฒนธรรม การศึกษาถูกหล่อหลอมให้มนุษย์สร้างศรัทธาความเชื่อใหม่ๆ ขึ้นและศรัทธาความเชื่อนั้นก็คงดำรงสืบต่อแทรกซึมจากรุ่นสู่รุ่นฝังรากลึกในจิตใจของมนุษย์มาจนถึงปัจจุบัน

สังคมปัจจุบันเป็นสังคมออนไลน์ ความเจริญทางเทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทต่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์ในทุกๆ ด้านอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ มนุษย์ต้องต่อสู้ดิ้นรนปรับตัวเพื่อความอยู่รอดในสังคม ความเจริญทางวัตถุมีมากกว่าการพัฒนาจิตใจ ทำให้มนุษย์ต้องแสวงหาความสุข ความสะดวก สบายมาตอบสนองตนเอง อะไรที่ทำให้ตนเองสุขสบายมีชีวิตที่ดีขึ้น มนุษย์ก็จะแสวงหาสิ่งนั้นโดยขาดการพิจารณาไตร่ตรองในหลักธรรมคำสอนของศาสนา ยิ่งเมื่อมนุษย์ประสบกับความยากลำบากในการดำเนินชีวิต มนุษย์จะหาที่พึ่งที่ทำให้ตนได้สมหวัง พ้นจากความยากลำบากนั้น ศรัทธาความเชื่อบางอย่างจึงเป็นเสมือนอุปกรณ์ที่ช่วยตอบสนอง เป็นกำลังใจให้ตนเองได้ที่พึ่งที่หวัง จึงมักปรากฏเป็นข่าวตามสื่อต่างๆ ถึงศรัทธาความเชื่อที่มนุษย์หลงใหลกันไปขอพึ่งบนบานศาลกล่าวขอสิ่งที่ตนปรารถนานั้นจากสิ่งลี้ลับ และเชื่อว่ามิพลังอำนาจเหนือธรรมชาติที่สามารถดลบันดาลให้ตนสมประสงค์ได้ เช่น การไปบนบานอ่อนนอบกับพญานาคที่คำชะโนด การขอหวยกับนางไม้ นางตะเคียน การขอโชคขอลาภกับไอ้ไข่ การเข้าผีทรงเจ้า เป็นต้น กระแสความนิยมดังกล่าวนับวันจักทวีคูณขึ้นเป็นลำดับ การรับทราบข้อมูลข่าวสารเป็นไปอย่างรวดเร็ว มนุษย์ถูกชักจูงให้รับทราบข้อมูลข่าวสารได้ง่ายทำให้ศรัทธาความเชื่อบางอย่างถูกสร้างขึ้นบนผลประโยชน์ที่แอบแฝง มนุษย์ขาดวิจาร์ณญาณในการแยกแยะความถูกผิดหลงเชื่อในสิ่งที่นำเสนอไม่รู้ว่่าสิ่งไหนเป็นแก่นแท้หลักคำสอนพระพุทธศาสนาหลงประพฤติปฏิบัติตาม จนบางครั้งเป็นเหตุให้เกิดความเสียหายทั้งทางตรงและทางอ้อมแก่คนในสังคมเอง ในทางตรงกันข้ามหากมนุษย์มีวิจาร์ณญาณใช้สติประคับประคองศรัทธาความเชื่อและประพฤติปฏิบัติตนตามหลักพระพุทธศาสนาสามารถเข้าใจและดำเนินชีวิตได้ตามความเป็นจริงแล้ว ตนเองก็จะสามารถอยู่ในโลกแห่งความเปลี่ยนแปลงได้อย่างมีความสุข

วิถีชีวิตของคนไทยส่วนใหญ่เชื่อมโยงสัมพันธ์กันบนพื้นฐานคำสอนทางพระพุทธ ศาสนา การดำเนินชีวิตตามกรอบจารีตประเพณีทำให้คนในสังคมอยู่เย็นเป็นสุข สังคมไทยจึงเป็นสังคมแบบเครือญาติมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ผู้น้อยให้ความเคารพผู้ใหญ่กว่า ในอดีตประเทศไทยเคยเป็นส่วนหนึ่งของดินแดนที่เรียกว่า สุวรรณภูมิ พระพุทธ ศาสนาได้เผยแผ่เจริญรุ่งเรืองในดินแดนแห่งนี้มาหลายศตวรรษ ตั้งแต่คราวที่พระเจ้าอโศกมหาราชได้ส่งพระโสณะเถระและพระอุตตระเถระ (พระครูปลัดสุวัฒนเมธาคุณ,

2562, หน้า 183) เป็นสมณทูตมาเผยแผ่พระพุทธศาสนาในราวปี พ.ศ. 236 ทำให้พระพุทธศาสนาประดิษฐานในดินแดนสุวรรณภูมิมาโดยตลอดถึงแม้ว่าบางครั้ง บางช่วงเวลาอาจเกิดความไม่สงบ มีศึกสงครามเกิดขึ้นก็ตาม แต่พระพุทธศาสนาก็ยังดำรงตั้งมั่นเจริญรุ่งเรืองในดินแดนแห่งนี้เรื่อยมา อิทธิพลคำสอนของพระพุทธศาสนาได้หลอมรวมกลมกลืนกับประเพณีวัฒนธรรมดั้งเดิมจนกลายเป็นวิถีชีวิตของคนไทย ศรัทธาความเชื่อในหลักคำสอนของพระพุทธศาสนาที่เจือปนด้วยความเชื่อในชนบประเพณีจึงเกิดขึ้นและส่งผ่านจากบรรพบุรุษสู่คนรุ่นหลังอย่างต่อเนื่อง หากแต่หลีกเลี่ยงไม่ได้ที่มีความเชื่อต่างๆ ที่ได้รับอิทธิพลจากศาสนาอื่น เช่น ศาสนาพราหมณ์ ฮินดู คริสต์ อิสลาม ที่ในอดีตเคยเข้ามามีบทบาทในภูมิภาคนี้เข้ามาผสมผสานกับวิถีชีวิตคนไทย ทำให้เกิดศรัทธาความเชื่อบางอย่าง ที่ไม่ได้อิงกับหลักคำสอนของพระพุทธศาสนา ศรัทธาความเชื่อนั้นๆ ก็ยังดำรงคงอยู่ในสังคมไทยผสมผสานกับความเชื่อใหม่ๆ แล้วกลายเป็นส่วนหนึ่งของศรัทธาความเชื่อของคนไทยในปัจจุบัน เช่น ความเชื่อเรื่องเทพเจ้าต่างๆ ความเชื่อทางไสยศาสตร์อาคม ความเชื่อเรื่องดวงโชคชะตา ความเชื่อเรื่องวิญญาณผีนางไม้ ความเชื่อเรื่องการล้างบาปชำระบาป เป็นต้น

จากสภาพการณ์ดังกล่าว ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาหลักการเสริมสร้างศรัทธาของพุทธศาสนิกชน โดยเฉพาะอุบาสกอุบาสิกาในเขตอำเภอเมืองฯ จังหวัดนนทบุรีว่าศรัทธาความเชื่อเป็นไปในทิศทางใด มีแนวคิดรูปแบบลักษณะของศรัทธาที่ปรากฏเด่นชัดตามหลักพุทธศาสนาอย่างไร มีปัจจัยอะไรที่จะช่วยเสริมสร้างศรัทธาและสามารถนำไปใช้ในการดำเนินชีวิตได้อย่างถูกต้องประสพกับความสุขตามจุดมุ่งหมายของพระพุทธศาสนาได้อย่างไร โดยในงานวิจัยนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าหลักศรัทธาที่ปรากฏในพระไตรปิฎก ซึ่งพระศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ทรงตรัสแสดงไว้มีอยู่หลายพระสูตรได้แก่ เกสปุตตสูตร (อง.ตัก.20/505/212-218) สาฬหสูตร (อง.ตัก.20/506/218-223) สัทธาสูตร (ส.ส.15/112/33) พลสูตร (อง.สตตค.23/4/3) มหาปริณิพพานสูตร (ที.ม.10/102/114) สันทกสูตร (ม.ม.13/305/231) ทักขิณาวិภังคสูตร (ม.อ.14/719/391-392) เสขปฏิปทาสูตร (ม.ม.13/31/24) และจันฑาลสูตร (อง.ปญจก.22/175/210) เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการทำวิจัยนี้ให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้นตามหลักพระพุทธศาสนา ทั้งยังเป็นประโยชน์ต่อผู้สนใจทั่วไป และเพื่อประโยชน์สูงสุดต่อพุทธศาสนิกชนและประเทศชาติด้วย

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 2.1 เพื่อศึกษาแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับศรัทธาทั่วไป
- 2.2 เพื่อศึกษาศรัทธาตามหลักพุทธศาสนา
- 2.3 เพื่อบูรณาการเสริมสร้างศรัทธาของอุบาสกอุบาสิกาอำเภอเมืองฯ จังหวัดนนทบุรีตามหลักพุทธศาสนา
- 2.4 เพื่อนำเสนอรูปแบบการเสริมสร้างศรัทธาของอุบาสกอุบาสิกาอำเภอเมืองฯ จังหวัดนนทบุรี ตามหลักพุทธศาสนา

3. ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษารูปแบบการเสริมสร้างศรัทธาของอุบาสกอุบาสิกาอำเภอเมืองฯ จังหวัดนนทบุรี ตามหลักพุทธศาสนา มีขอบเขตของการวิจัยในด้านเนื้อหาและด้านเอกสารดังนี้

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้ เกี่ยวข้องกับรูปแบบการเสริมสร้างศรัทธาของอุบาสกอุบาสิกาอำเภอเมืองฯ จังหวัดนนทบุรี ตามหลักพุทธศาสนา โดยมีเนื้อหาประกอบด้วย 3 ส่วน คือ

1.1 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับศรัทธาที่ปรากฏทั่วไป เป็นความเชื่อที่ปรากฏพบเห็นได้ทั่วไปซึ่งได้รับอิทธิพลจากลัทธิหรือศาสนาอื่นๆ ที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตของประชาชนทั่วไปทั้งในและต่างประเทศ

1.2 หลักศรัทธาในพระสูตรต่างๆ ที่ปรากฏในพระไตรปิฎกซึ่งได้แก่ เกสปุตตสูตร สัพพสูตร สัทธาสูตร พลสูตร มหาปรินิพพานสูตร สันทกสูตร ทักขินาวิภังคสูตร เสขปฏิปทาสูตร และจัมพาลสูตร โดยศึกษาถึงความหมายของศรัทธาตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาท ความสำคัญของศรัทธา กระบวนการเกิดของศรัทธา ประโยชน์และโทษของศรัทธา ระดับของศรัทธา

1.3 รูปแบบการเสริมสร้างศรัทธาของอุบาสกอุบาสิกาอำเภอเมืองฯ จังหวัดนนทบุรี ตามหลักพุทธศาสนา โดยมุ่งเน้นศึกษาว่าหลักศรัทธาความเชื่อเป็นไปในทิศทางใด มีแนวคิดรูปแบบลักษณะของศรัทธาที่ปรากฏเด่นชัดตามหลักพุทธศาสนาอย่างไร มีปัจจัยอะไรที่จะช่วยเสริมสร้างศรัทธาและสามารถนำไปใช้ในการดำเนินชีวิตได้อย่างถูกต้องประสพกับความสุขตามจุดมุ่งหมายของพระพุทธศาสนาได้อย่างไร

2. ขอบเขตด้านเอกสารประกอบ

การวิจัยรูปแบบการเสริมสร้างศรัทธาของอุบาสกอุบาสิกาอำเภอเมืองฯ จังหวัดนนทบุรี ตามหลักพุทธศาสนา ใช้เอกสารประกอบการทำวิจัยดังนี้

2.1 เอกสารปฐมภูมิ ได้แก่ พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับหลวง และ พระไตรปิฎกและอรรถกถาแปล ฉบับมหาจุฬาราชวิทยาลัย 91 เล่ม

2.2 เอกสารทุติยภูมิ ได้แก่ เอกสารและตำราทางพระพุทธศาสนา รวมทั้งเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทางพระพุทธศาสนา

3. ขอบเขตด้านประชากร

การวิจัยนี้ เป็นการวิจัยแบบเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งเน้นการวิจัยทางเอกสาร (Documentary Research) โดยการวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเป็นหลัก ผู้วิจัยมีการเก็บข้อมูลภาคสนามโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยใช้กลุ่มประชากรตัวอย่างกลุ่มแรกจำนวน 20 คน โดยแบ่งออกเป็นกลุ่มดังนี้ 1) กลุ่มพ่อค้าแม่ค้า 5 คน 2) กลุ่มแม่บ้าน 5 คน 3) กลุ่มผู้ปฏิบัติธรรม 5 คน 4) กลุ่มบุคคลทั่วไป 5 คน และ กลุ่มที่สองได้แก่ตัวแทนกลุ่มสาขาอาชีพรวม 6 คน โดยแบ่งออกเป็นกลุ่มดังนี้ 1) กลุ่มข้าราชการ 1 คน 2) กลุ่มผู้ปฏิบัติธรรม 1 คน 3) กลุ่มประชาชนทั่วไป 3 คน 4) ผู้นำชุมชน 1 คน

4. คำนิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยเรื่อง รูปแบบการเสริมสร้างศรัทธาของอุบาสกอุบาสิกาอำเภอเมืองฯ จังหวัดนนทบุรี ตามหลักพุทธศาสนา มีศัพท์ที่ปรากฏในหัวข้องานวิจัย และศัพท์สำคัญ ๆ ในเล่มวิจัยที่ผู้วิจัยคิดว่าควรได้มีการกำหนดความหมายในเบื้องต้นไว้เพื่อความเข้าใจที่ตรงกัน ดังนี้

รูปแบบ หมายถึง กรอบความคิดทางด้านหลักการ วิธีการดำเนินงาน และเกณฑ์ต่างๆ ของระบบที่สามารถยึดถือเป็นแนวทางในการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ได้โดยสามารถใช้รูปแบบอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบต่างๆ

ศรัทธา หมายถึง ความเชื่อ ความเลื่อมใสในสิ่งๆ หนึ่งคือเชื่อสิ่งที่ควรเชื่อที่ประกอบด้วยเหตุผล ความเชื่อยอมอิงอยู่กับปัญญาคือความรู้ เพราะเมื่อรู้อย่างใดยอมเชื่ออย่างนั้น เมื่อเชื่ออย่างใด ยอมถือปฏิบัติอย่างนั้น เป็นความมั่นใจในความจริง ความดี สิ่งดีงาม และในการทำความดี

อุบาสกอุบาสิกา หมายถึง พุทธศาสนิกชนและบุคคลทั่วไปรวมทั้งเพศหญิงและเพศชาย ในกลุ่มสาขาอาชีพต่างๆ ในอำเภอเมืองฯ จังหวัดนนทบุรี

5. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

5.1 ทำให้ทราบแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับศรัทธาทั่วไป

5.2 ทำให้ทราบศรัทธาตามหลักพุทธศาสนา

5.3 ทำให้ทราบการบูรณาการเสริมสร้างศรัทธาของอุบาสกอุบาสิกาอำเภอเมืองฯ จังหวัดนนทบุรีตามหลักพุทธศาสนา

5.4 ทำให้ทราบรูปแบบและแนวทางการสร้างองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับบูรณาการเสริมสร้างศรัทธาของอุบาสกอุบาสิกาอำเภอเมืองฯ จังหวัดนนทบุรีตามหลักพุทธศาสนา

5.5 เพื่อเป็นแหล่งข้อมูลอ้างอิงเพื่อการศึกษาค้นคว้าวิจัยต่อไป

6. วิธีการดำเนินงานวิจัย

การวิจัยนี้ เป็นการวิจัยแบบเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งเน้นการวิจัยทางเอกสาร (Documentary Research) โดยการวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเป็นหลัก ผู้วิจัยมีการเก็บข้อมูลภาคสนามโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยมีกระบวนการและขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. การศึกษาเอกสาร เป็นการศึกษาวิเคราะห์และสังเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้องกับแนวคิด ทฤษฎีผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องในเรื่องดังต่อไปนี้

1.1 ศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลจากเอกสารปฐมภูมิ (Primary Sources)

1.2 ศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลจากเอกสารทุติยภูมิ (Secondary Sources) หรืออรรถกถาตำราวิชาการ และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในงานวิจัยนี้

1.3 นำข้อมูลที่รวบรวมทั้งหมดมาวิเคราะห์ และรวมทั้งข้อมูลที่ได้จากเอกสารปฐมภูมิและทุติยภูมิมาทำการศึกษาค้นคว้า มีการวิเคราะห์ในประเด็นปัญหาที่ต้องการศึกษาตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.4 ขอคำแนะนำ ปรึกษาความเห็นจากคณะกรรมการควบคุมดัชนีนิพนธ์

2. การสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกบุคคลผู้เกี่ยวข้องในแต่ละกลุ่มจำนวน 2 กลุ่ม ดังนี้

2.1 กลุ่มแรกได้แก่ 1) กลุ่มพ่อค้าแม่ค้า 5 คน 2) กลุ่มแม่บ้าน 5 คน 3) กลุ่มผู้ปฏิบัติธรรม 5 คน 4) กลุ่มบุคคลทั่วไป 5 คน ในสถานะการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ผู้วิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์โดยการแจกแบบสัมภาษณ์แล้วให้ผู้ให้สัมภาษณ์ตอบแบบสัมภาษณ์นั้นแล้วส่งคืนผู้สัมภาษณ์เพื่อนำข้อมูลมารวบรวมทำการศึกษาค้นคว้าต่อไป

2.2 กลุ่มที่สองได้แก่ตัวแทนกลุ่มสาขาอาชีพรวม 6 คน โดยแบ่งออกเป็นกลุ่มดังนี้ 1) กลุ่มข้าราชการ 1 คน 2) กลุ่มผู้ปฏิบัติธรรม 1 คน 3) กลุ่มประชาชนทั่วไป 3 คน 4) ผู้นำชุมชน 1 คน ในการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้ขออนุญาตสัมภาษณ์แล้วทำการบันทึกข้อมูลการสัมภาษณ์นั้นเอง หลังจากนั้นผู้วิจัยจะนำบทสัมภาษณ์มาศึกษาค้นคว้าข้อมูลต่อไป

3. นำเสนอรูปแบบการเสริมสร้างศรัทธาของอุบาสกอุบาสิกาอำเภอเมืองฯ จังหวัดนนทบุรี ตามหลักพุทธศาสนา จากการวิจัย วิเคราะห์ และสังเคราะห์ข้อมูลจากพระไตรปิฎก เอกสาร ตำรา และการสัมภาษณ์

4. นำผลงานที่ได้ไปทำบทความวิจัยเพื่อลงตีพิมพ์ในวารสารในงานสัมมนาระดับชาติ

7. สรุปผลการวิจัย

ศรัทธาเป็นความเชื่อที่มีอยู่ในมนุษย์เกือบทุกคนในทุกสังคมโดยศรัทธาความเชื่อนั้นอาจแตกต่างกันไปตามบริบทแวดล้อมเช่น การศึกษา ศาสนา ประเพณีวัฒนธรรม การเมือง สังคมและสภาพการดำเนินชีวิตของแต่ละคนแต่ละชุมชน ก่อนจะมีศาสนาเกิดขึ้นในโลกนี้ความเชื่อดั้งเดิมเกิดจากความไม่รู้ ความกลัวในภัยต่างๆ จากธรรมชาติ มนุษย์ต้องการหลีกเลี่ยงจากภัยอันตรายนั้นๆ จึงมีความเชื่อในสิ่งลึกลับเหนือธรรมชาติที่คิดว่าสามารถจะช่วยให้ตนพ้นจากภัยทุกข์ยากนั้นได้ จึงมีการสวดอ้อนวอน บวงสรวงสิ่งลึกลับเหนือธรรมชาติเพื่อความสงบสุขมาสู่ตน เมื่อพระพุทธศาสนาได้ประดิษฐานในโลกนี้แล้ว พระธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนาได้เผยแผ่ไปทั่วโดยเฉพาะประเทศไทยที่ความเจริญของพระพุทธศาสนาได้หยั่งรากมีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตของคนไทยในทุกสังคม ศรัทธาความเชื่อทางพุทธศาสนาได้ผสมผสานหล่อหลอมจนเป็นส่วนหนึ่งในการใช้ดำเนินชีวิต ประจำวัน ในงานวิจัยนี้ได้ทำการศึกษาศรัทธาความเชื่อของอุบาสกอุบาสิกาอำเภอเมืองฯ จังหวัดนนทบุรี ซึ่งยังปรากฏเชิงประจักษ์ในศรัทธาความเชื่อ 2 ประเภทใหญ่ๆ คือ ศรัทธาดั้งเดิมที่ยังเชื่อในอำนาจสิ่งลึกลับ เทพเจ้า ภูตผีวิญญูณ และศรัทธาที่ยึดโยงกับหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา คือเชื่อเรื่องของกรรม เชื่อในหลักคำสอนของพระพุทธเจ้าว่าเป็นจริง

ศรัทธาความเชื่อดั้งเดิมของอุบาสกอุบาสิกา อำเภอเมืองฯ จังหวัดนนทบุรี นั้นเป็นศรัทธาที่เกิดจากความไม่รู้ ความกลัวในสิ่งต่างๆ ความต้องการพ้นจากภัยอันตราย และความต้องการสมประสงค์ในสิ่งที่ตนปรารถนา จึงพบเห็นการบูชา สวดอ้อนวอน บนบานศาลกล่าว อธิษฐานขอให้สมประสงค์ ตามสถานที่ทั่วไป

เช่น ศาลเจ้า อนุสาวรีย์ต่างๆ เป็นต้น ศรัทธาดังกล่าวผู้วิจัยเห็นว่าเป็นศรัทธาที่ตั้งบนพื้นฐานแห่งความหลง คือ หลงผิด หลงมกมาย ขาดเหตุผลที่อธิบายในศรัทธาความเชื่อ เป็นศรัทธาความเชื่อที่เลื่อนลอยให้ผลไม่แน่ชัด ผู้มีศรัทธาเช่นนี้ขาดการคิดไตร่ตรองพิจารณาถึงความหลงเป็นเข็มทิศคอยนำทาง จึงไม่สามารถแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นได้จริงเสมอไป บางครั้งอาจนำความเสื่อมเสียเดือดร้อนมาสู่ตนเองและผู้เกี่ยวข้องได้ การที่จะเสริมสร้างให้เกิดศรัทธาตามหลักพุทธศาสนานั้นต้องเริ่มที่การมีสติสัมปชัญญะตั้งมั่นเสียก่อนเพื่อใช้เป็นหลักยึดเหนี่ยวก่อนที่จะเริ่มการใดๆทั้งปวง เพราะสติและสัมปชัญญะนั้นเป็นสิ่งสำคัญมากในการดำเนินชีวิตเป็นธรรมที่มีอุปการะมาก เวลาที่ต้องเผชิญกับเหตุการณ์และปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ ซึ่งแต่ละคนอาจจะพบเจอความทุกข์ยากไม่เท่ากัน แต่สิ่งที่จะช่วยให้สถานการณ์ทุกอย่างคลี่คลายลงได้นั้นคือ การมีสติสัมปชัญญะ ซึ่งจะช่วยให้สามารถมองเห็นถึงปัญหาและสามารถแก้ปัญหาตามความเป็นจริงได้ดีขึ้น สตินั้นทำให้เกิดสมาธิ และสมาธิทำให้เกิดปัญญา ปัญญาที่มีสมาธิเป็นฐานนั้นจะมีพลังมากมีอานสงสมมาก เป็นกำลังสำคัญในการขับเคลื่อนในการใช้ชีวิตประจำวัน เมื่อเกิดสติเกิดสมาธิแล้วควรนั่งสมาธิพิจารณาในสิ่งนั้นๆ ว่าควรเชื่อ ควรศรัทธาหรือไม่ โดยการทำ โยนิโสมนสิการ คือการกระทำไว้ในใจโดยแยบคายและปรโตโฆสะซึ่งเป็นวิถีทางเบื้องต้นที่ทำให้เกิดการคิดไตร่ตรอง ปัจจัยทั้งสองนี้เป็นพื้นฐานที่ทำให้เกิดสัมมาทิฐิคือความเห็นชอบที่ค้อยอบรม และพัฒนาตนเองให้อยู่ในกรอบของศีล สมาธิ และปัญญา ตามลำดับด้วยคุณลักษณะของจิตที่ไม่คิดร้ายเบียดเบียนทั้งตนเองและผู้อื่น ความเห็นชอบนี้เองเป็นตัวประคับประคองให้เกิดปัญญาทางพระพุทธศาสนา คือปัญญาที่รู้แจ้งเห็นจริง ดังนั้นศรัทธาที่เกิดตามกระบวนการดังกล่าวจึงเป็นศรัทธาที่ประกอบไปด้วยปัญญาจะเป็นโลกีย์ปัญญาหรือ โลกุตระปัญญาก็สุดแล้วแต่ ศรัทธาดังกล่าวจึงเป็นศรัทธาที่นำความสุข ความเจริญมาให้แก่ตนเองและผู้อื่น เป็นศรัทธาที่ไม่คิดเบียดเบียนใครประกอบด้วยความเมตตา คิดปรารถนาและช่วยผู้อื่นให้พ้นทุกข์อยู่เสมอ ฉะนั้นศรัทธานี้จึงเป็นศรัทธาในความหมายของพระพุทธศาสนาที่แตกต่างจากศรัทธาในศาสนาอื่น ๆ

8. อภิปรายผลการวิจัย

องค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับรูปแบบการเสริมสร้างศรัทธาของอุบาสกอุบาสิกาอำเภอเมืองฯ จังหวัดนนทบุรี ตามหลักพุทธศาสนา นี้เมื่อนำเอาหลักธรรมมีอุปการะมากคือ สติและสัมปชัญญะมาเป็นจุดเริ่มในการเสริมสร้างศรัทธาตามหลักพระพุทธศาสนานั้นเพื่อต้องการให้ผู้ปฏิบัติมีการพิจารณาไตร่ตรองก่อนจะกระทำการใดๆ ด้วยความมีสติสัมปชัญญะจะได้มองเห็นข้อดีข้อเสียก่อนที่จะเชื่ออะไร ทำอะไร เมื่อมีสติสัมปชัญญะก็เท่ากับมีสมาธิเกิดขึ้นสามารถน้อมนำจิตด้วยอุบายอันแยบคายคือโยนิโสมนสิการและปรโตโฆสะให้เกิดขึ้นในจิตใจ ความรอบคอบรู้เท่าทันเป็นปัจจัยให้เกิดสัมมาทิฐิที่จิตคอยพิจารณาไตร่ตรองด้วยความเห็นชอบตามหลักธรรมอันประกอบไปด้วยปัญญาดังนั้นศรัทธาจึงเป็นไปเพื่อประโยชน์ตนเอง ผู้อื่น ไม่สร้างความทุกข์ ความเดือดร้อนให้กับผู้อื่น สิ่งที่ทำก็จะเป็นประโยชน์สูงสุด เป็นศรัทธาที่ประกอบด้วยปัญญาตามหลักพระพุทธศาสนา โดยสรุปรูปแบบการเสริมสร้างศรัทธาของอุบาสกอุบาสิกาอำเภอเมืองฯ จังหวัดนนทบุรี ตามหลักพุทธศาสนา จะเป็น “VCCRW MODEL” ซึ่งสามารถแสดงเป็นแผนภูมิได้ดังนี้

สติ + สัมปชัญญะ → สมาธิ → โยนิโสมนสิการ + ปรโตโฆสะ → สัมมาทิฐิ → ปัญญา

Virtues of great assistance : Sati or mindfulness + Sampajañña or clear comprehension

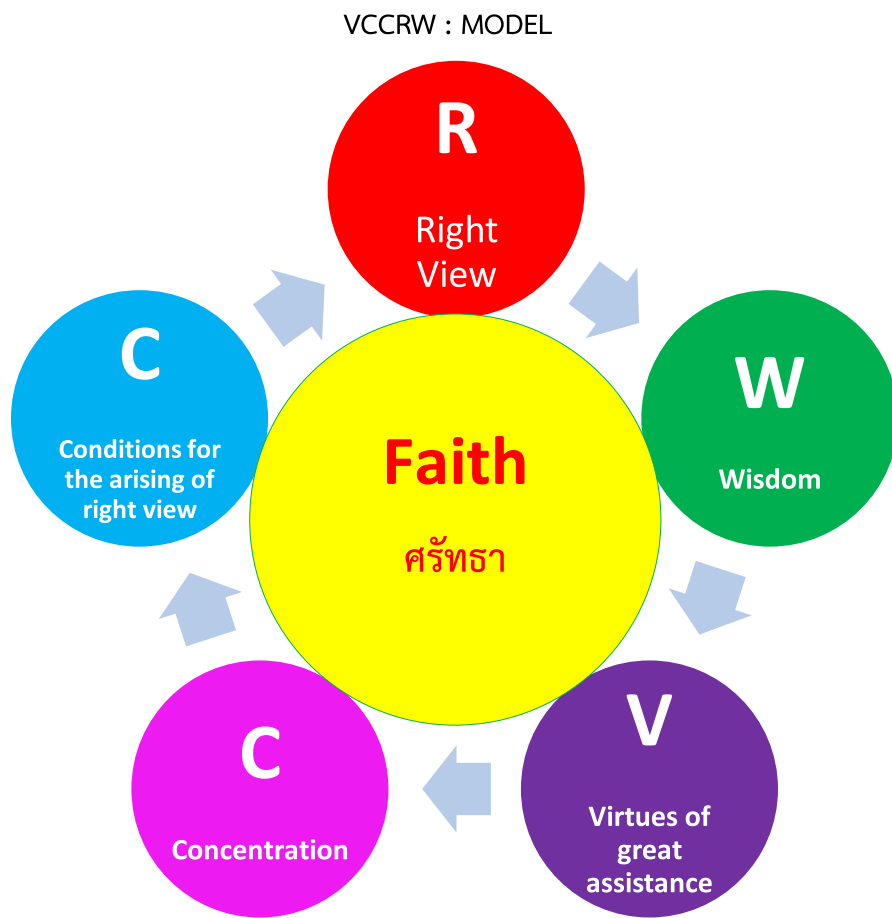
Concentration : Samādhi

Conditions for the arising of right view :

Yonisomanasikāra : analytical reflection + Paratoghosa : another's utterance; inducement by others, hearing or learning from others

Right view : the arising of right view or Sammādiññhi

Wisdom : Paññā

รูปแบบการเสริมสร้างศรัทธาของอุบาสกอุบาสิกาอำเภอเมืองฯ จังหวัดนนทบุรี ตามหลักพุทธศาสนา ซึ่งสรุปเป็น “VCCRW MODEL” มีที่มาดังนี้

V ย่อมาจาก Virtues of great assistance หมายถึงธรรมมีอุปการะมาก ได้แก่ สติ และสัมปชัญญะ (Sati or mindfulness + Sampajañña or clear comprehension) ทั้ง สติ และ สัมปชัญญะ นั้นถือว่าเป็นธรรมที่มีคุณมาก มีความสำคัญมากต่อการปฏิบัติในหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เพราะถ้าผู้ปฏิบัติขาดสติ

และสัมปชัญญะแล้ว การปฏิบัติในหลักธรรมอื่นๆ ก็จะไม่ประสบผลสำเร็จ เนื่องจากสติและสัมปชัญญะจะคอย
ประคับประคองจิตของผู้ปฏิบัติให้อยู่ในกรอบของศีล สมาธิ และปัญญา อยู่เสมอ ส่งเสริมให้ผู้ปฏิบัติคิดดี พูดดี
ทำดี สามารถดำเนินตามหลักธรรมคำสอนของพุทธศาสนาได้อย่างถูกต้อง

C ย่อมาจาก Concentration หมายถึง สมาธิ จิตใจที่จดจ่อกับสิ่งใดสิ่งหนึ่งนั้นเป็นสมาธิเบื้องต้นที่มีความ
สำคัญต่อผู้ปฏิบัติทุกคนในการที่จะกระทำกิจสิ่งหนึ่งสิ่งใดให้สำเร็จลุล่วงไปได้ สมาธิเป็นผลจากการที่นำ
หลักธรรมมีอุปการะมาก คือ สติ และสัมปชัญญะมาปฏิบัติในเบื้องต้น เมื่อจิตเกิดสมาธิย่อมเป็นดังแสงสว่างนำ
ทางให้เกิดปัญญาได้ในที่สุด

C ย่อมาจาก Conditions for the arising of right view หมายถึงปัจจัยที่ทำให้เกิดสัมมา ทิฎฐิ ซึ่ง
ประกอบด้วย โยนิโสมนสิการ และ ปรโตโฆสะ (Yonisomanasikāra : analytical reflection + Paratoghosa
: another's utterance; inducement by others, hearing or learning from others) องค์ประกอบทั้ง 2
นี้ทำให้จิตผู้ปฏิบัติหรือจะกระทำการใดๆ มีความรอบคอบรอบรู้พิจารณาไตร่ตรองอย่างถ่วงถ่วงนำความรู้จาก
การได้ยิน ได้ฟัง การอ่าน การศึกษาจากที่ต่างๆ มาประมวลด้วยความแยบคายแล้วจึงตัดสินใจ ซึ่งเป็นแนวทาง
แห่งการทำให้เกิดสัมมาทิฎฐิคือความเห็นชอบในการกระทำสิ่งต่างๆ ต่อไป

R ย่อมาจาก Right view or Sammādiṅkhi หมายถึง สัมมาทิฎฐิ (the arising of right view) ซึ่งถือ
ว่าเป็นแนวคิดที่ถูกต้อง ความเห็นชอบตามทำนองคลองธรรม เช่น เห็นว่าทำได้ดีทำชั่วได้ชั่ว เป็นองค์แรกใน
มรรคมงคลแปด อันเป็นแนวทางสู่การหลุดพ้นจากทุกข์ ความเห็นชอบนี้เป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้คนเราใช้เป็น
หลักในการดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุข คือชอบด้วยหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาไม่ละเมิดเบียดเบียนผู้อื่น
ดำรงตนอยู่ในกรอบแห่งศีลธรรมและจะเป็นตั้งเข็มทิศที่คอยนำพาให้เราดำเนินชีวิตบนความไม่ประมาท

W ย่อมาจาก Wisdom หมายถึง ปัญญา (Paññā) คือ ความรู้ทั่ว รู้ทั่วถึงเหตุถึงผล รู้อย่างชัดเจน รู้
เรื่องบาปบุญคุณโทษ รู้สิ่งที่ควรทำควรเว้น เป็นต้น เป็นธรรมที่คอยกำกับศรัทธา เพื่อให้เชื่อประกอบด้วย
เหตุผล ไม่ให้หลงเชื่ออย่างงมงาย ปัญญาเป็นผลจากกระบวนการที่เริ่มตั้งแต่สติ สัมปชัญญะจนมาถึงสัมมาทิฎฐิ
ซึ่งถือว่าเป็นสิ่งสำคัญอย่างมากในหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาที่จะต้องมียุปัญญาในการกำกับกระทำทุก
อย่างเพื่อให้ตั้งอยู่บนทางสายกลาง

9. บรรณานุกรม

กรมการศาสนา. (2525). *พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับหลวง*. เล่มที่ 10, 13, 14, 15, 20, 22, 23.

กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์กรมการศาสนา.

พระครูปลัดสุวัฒนเมธาคุณ, ดร. (ชัยยันต์ จตุตถโย). (2562). *ประวัติและพัฒนาการพระพุทธศาสนา*.

นครปฐม : สาละพิมพ์การ.

